

TRESTNÉ SÚDNICTVO V ČSSR V 60. ROKOCH 20.STOROČIA

VERONIKA KUBRIKOVÁ

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Abstrakt

Účelom odborného článku je poskytnutie prehľadu právnej úpravy v oblasti trestného súdnictva v období prijatia zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon. V úvode článku sa snažím načrtnúť formálne a materiálne pramene trestného práva na začiatku 60. rokov 20. storočia. Súčasne predkladám rozdelenie pôsobnosti medzi súdmi a inými orgánmi štátnej správy pri rozhodovaní o trestných činoch a činoch, ktorých stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť bol nepatrný, a to s dôrazom na miestne ľudové sudy. Predstavujem ich miesto v kontexte prijatých zákonov v oblasti trestného súdnictva a ich základnú charakteristiku s ohľadom na prijaté tézy o zľudovení súdnictva. Rovnako vymenúvam základné problémy súvisiace s činnosťou miestnych ľudových súdov. V závere práce naznačujem komparáciu základných zásad a organizácie súdnictva z obdobia začiatku 60. rokov 20. storočia so zásadami nezávislého súdnictva.

Kľúčové slová

Trestné súdnictvo – miestne ľudové sudy - prečiny

Abstract

The purpose of this article is to provide the review of the legal regulation concerning the criminal justice system during the time of adoption of the act NO. 140/1961 – The Criminal Code. Firstly, I would like to outline formal and material sources of the criminal law in the beginning of the 1960's of the 20th century. I would like to introduce the differences between the courts and other administrative authorities in the process of deciding the criminal acts and the acts which dangerous degree for the society was less serious, pointing out the local people's courts. I also introduce the position of these courts in connection with acts adoption in the sphere of criminal justice system. I am presenting the basic characteristics of these courts, viewing the adopted propositions, referring to the local people's courts. I mention the crucial issue concerning the action of the local people's courts. Finally, I draw comparison of the relevant principles and organisation of the justice from the beginning of the 1960's of the 20th century with the principles of the independent judiciary.

Key words:

Criminal justice system – local people's courts- torts

Text príspevku

In initialibus si dovoľím predložiť charakteristiku súdnictva v súčasnosti ako „rozhodovanie sporov, potrestanie za spáchaný trestný čin a uskutočňovanie práva osobitnými, na tento účel ustanovenými orgánmi. V ústavách demokratických štátov je súdnictvo zárukou právneho štátu a je späté s rozvojom štátov založených na deľbe moci, pričom jeho pôsobením sa zaručuje panstvo práva (rule of law).“¹ Nezávislé súdnictvo musí rešpektovať tieto základné zásady:

- neutralitu sudcov (ktorá zaručuje nadstraníckosť a objektívnosť prejednávania vecí pred súdmi),
- zabezpečenie práv a slobôd jednotlivca (ktorej základom je deľba moci a ochrana súdnictva pred politickou mocou zákonodarstva a mocou výkonnou).

Aká však bola situácia v spoločnosti a v súdnictve v 60.- rokoch minulého storočia?

Základný charakter spoločenskej situácie na začiatku 60. rokov 20. storočia vyplýva aj zo straníckych dokumentov, prejavov a publikovaných odborných článkoch, z ktorých prevažne vyplýva konštatovanie, že došlo ku kvalitatívnym zmenám v spoločnosti (zmeny v ekonomike, štruktúre obyvateľstva, ²nové chápanie jednotlivca ako súčasť spoločnosti, ktorý je nositeľom pozitívnych vlastností a uvedomuje si svoje povinnosti voči spoločnosti) vedenou komunistickou stranou. Tieto „významné zmeny“ sa odzrkadlili aj v novoprijatej socialistickej ústave, ktorá predpokladala širšie zapojenie „pracujúcich“ do činnosti súdov, t.j. zľudovenie súdnictva. Zapojenie väčšieho počtu obyvateľov do účasti na rozhodovaní súdov,

¹ Posluch, M., Cibulka L.: Štátne právo Slovenskej republiky, VO PF UK Bratislava 2000.

² Z prejavu poslanca Jägermana v rozprave k vládnemu návrhu zákona o miestnych ľudových súdoch prejednávaného na 7. schôdzi Národného zhromaždenia dňa 18.4.1961: „... Zmenila se kultura a celý život našeho lidu za moudrého a zásadového vedení KSČ a nastaly hluboké společenské změny i v našich myslích... změnil se lidé a zůstaly jenom zbytky starého myšlení v hlavách lidí a velmi nepatrné zbytky činů protispoločenských a výslovně nepřátelských parazitních živlů a recidivistů. Morální síla socialistické společnosti dnes za vysokého stupně vývoje naší Československé socialistické republiky daleko silněji a účinněji působí proti pozůstatkům starého myšlení.“

ako prvoradú úlohu stanovil Ústredný výbor KSČ v decembri 1960³. V oblasti socialistickej zákonnosti prijal Ústredný výbor KSČ zásadu rozvoja a posilňovania socialistickej štátnosti a jej následné prerastanie do komunistickej samosprávy, prehĺbovanie charakteru socialistického štátu ako organizácie pracujúceho ľudu.

V nadväznosti na nižšie uvedené závery uznesenia Ústredného výboru KSČ z decembra 1960 bol vypracovaný aj nový návrh Trestného zákona a súčasne s ním aj návrh zákona o trestnom konaní súdnom. Nové trestné kódexy vychádzali zo základnej tézy o „hlbokých triednych zmenách v našej spoločnosti, odstránení vykorisťovania človeka človekom“ zodpovedali novej socialistickej ústave, ktorá⁴ potvrdila víťazstvo socializmu v krajine a prípravu na prechod ku komunizmu (názov štátu sa rovnako zmenil na Československá socialistická republika). Nový trestný zákon mal prispieť k zdokonaleniu socialistického právneho poriadku a zodpovedal zásadám vývoja spoločnosti, ktorá mala spieť ku komunizmu.⁵ Podľa proklamovanej ideológie dochádzalo k prehĺbovaniu socialistickej demokracie na taký stupeň rozvoja, že sa zásady komunizmu presadia do života, štát sa postupne stane všeludovou organizáciou, ktorá ako nástroj komunistickej výstavby bude pretvárať nového človeka. Významnú úlohu pri tomto prerode malo mať aj socialistické trestné právo. Základným smerom, ktorým malo dôjsť k zapojeniu verejnosti do boja proti porušovaniu socialistickej zákonnosti bol presun vecí, ktoré patrili do kompetencie štátnych orgánov na spoločenské organizácie a miestne ľudové sudy a prehĺbenie výchovného účinku ukladaných trestov. Takto možno stručne charakterizovať occasio legis celého komplexu zákonov v oblasti trestného práva a súdnictva.

Základný rámec súdnictva bol v ČSSR bol na začiatku šesťdesiatych rokoch 20. st. upravený v ôsmej hlave zákona č. 100/1960 Sb. Ústava Československej socialistickej republiky (ďalej len „socialistická ústava“ alebo „Ústava“). Podľa čl. 98 ods. 2 Ústavy „Súdy sú: Najvyšší sud, krajské a okresné sudy, vojenské sudy, ako aj miestne ľudové sudy“. Komplexnú úpravu

³ Soukup, L.: Místní lidové soudy v Československu. In: Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990. Univerzita Karlova v Praze 2002, s. 296.

⁴ Škvarna, D., Bartl, J., Čičaj, V., Kohútová, M., Letz, R., Segeš, V.: Lexikón slovenských dejín, SPN, Bratislava 1997, s. 158

⁵ Z prejavu poslanca Jägermana v rozprave k vládnemu návrhu zákona o trestnom konaní súdnom prejednávaného na 10. schôdzi Národného zhromaždenia dňa 29.11.1961

⁶ Jánošíková, P.- Knoll, V.- Rundová, A.: Mezníky českých právních dějin, Plzeň 2005: „Na ústavní zákonodárství z roku 1952 navazovala úprava postavení soudů a prokuratury, které měly na prvním místě chránit socialistický stát a jeho společenské zřízení a až na druhém místě práva a oprávněné zájmy občanů a organizací pracujícího lidu.“

postavenia súdov a sudcov realizoval zákon č. 62/1961 Sb. o organizácii súdov a zákon č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch (ďalej len „zákon o MĽS“). Právna úprava súdnictva bola ďalej doplnená zákonom č. 142/1961 Sb. o kárnej zodpovednosti sudcov z povolania a vládny nariadením č. 63/1961 Sb., ktorým bol vydaný volebný poriadok pre voľby sudcov okresných súdov.

Trestný zákon v období svojho prijatia, t.j. v roku 1961 poznal len kategóriu trestných činov. Trestný čin bol definovaný v § 3 Trestného zákona ako čin, ktorý je pre spoločnosť nebezpečný, a ktorého znaky sú vymedzené v Trestnom zákone. **Zákon k pojmu trestného činu pripojil podľa sovietskeho vzoru ustanovenie, podľa ktorého čin, ktorého stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť je nepatrný, nie je trestným činom.**⁷ Toto ustanovenie vyčleňuje z pojmu trestný čin menej závažné spôsoby porušenia alebo ohrozenia záujmov chránených trestným zákonom. Podľa komentára k Trestnému zákonu z roku 1964 pre rozhodnutie, či určitý čin je trestným činom alebo nie, nestačí hodnotiť ho iba z hľadiska zákonnej normy, ale treba ho hodnotiť aj vo všetkých jeho súvislostiach s materiálnymi a politickými podmienkami spoločnosti v danej etape spoločenského vývoja.⁸

Nebezpečnosť ktorých činov však bola v tomto období pre spoločnosť len nepatrná?

Činy, ktorých stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť bol len nepatrný, boli v období prijatia trestného zákona:

- **previnenia** (podľa zákona č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch a podľa zákona č. 60/1961 Sb. o úlohách národných výborov pri zabezpečovaní socialistického poriadku),
- **priestupky** (podľa zákona č. 60/1961 Sb. o úlohách národných výborov pri zabezpečovaní socialistického poriadku),
- **kárne previnenia** (podľa zákona č. 142/1961 Sb.),
- **disciplinárne priestupky vojakov** (podľa zákona č. 76/1959 Sb.),
- **iné poklesky**.

Napriek tomu, že nešlo o trestné činy a zákony, ktoré ich upravovali, neboli normami trestného práva v pravom zmysle slova, myslím si, že je potrebné poznamenať, že mali

⁷ Schubert, L.: Úvaha k zákonu o miestnych ľudových súdoch. In: Právny obzor, časopis právneho kabinetu SAV, 1961, roč. XLIV, č. 7, s. 385.

⁸ Breier, Š. et al.: Trestný zákon. Komentár, Osveta – Bratislava, 1964.

značný vplyv na trestné právo v tom zmysle, že nepriamo obmedzovali rozsah trestných činov v nadväznosti na prijatú tézu depenalizácie. To ostatne súviselo aj s politickou a spoločenskou situáciou v krajine. Prejavy predstaviteľov politickej moci zdôrazňovali morálnu a politickú vyspelosť pracujúcich a konštatovali, že dodržiavanie socialistických noriem spoločenského spolunažívania a socialistických zákonov je dnes pre občanov už samozrejmosťou.

Socialistická ústava sa stala základom a východiskom pre nový inštitút miestnych ľudových súdov. Postavenie miestnych ľudových súdov ako najnižšieho článku československého súdnictva je vymedzené v § 101 ods. 1, 2 a 3 Ústavy. Miestne ľudové sudy mali byť zriadené za účelom ďalšieho¹⁰ prehĺbenia účasti pracujúcich na výkone súdnictva a zároveň mali prispievať k upevňovaniu socialistickej zákonnosti, k zabezpečeniu spoločenského poriadku a pravidiel socialistického spolužitia. Zdôvodnenie zriadenia miestnych ľudových súdov v odbornej literatúre z obdobia ich zavedenia bolo o.i. nasledovné: „...tieto orgány predstavujú novú formu účasti pracujúcich na riešení konfliktných konaní, podstatne odlišnú od doteraz používaných ... ide teda o spojenie štátneho orgánu so širokým demokratizačným princípom, teda v podstate o nový, azda priekopnícky spôsob riešenia konfliktných činov, nachádzajúci svoje uplatnenie až na prechode od socializmu ku komunizmu a zároveň o vyjadrenie perspektívy pre komunistickú samosprávu.“¹¹

Rozsah a právomoci miestnych ľudových súdov, spôsob, akým sa zriaďujú, ich volebné obdobie a zásady ich organizácie a konania ustanovil zákon č. 62/1961 Sb. o organizácii súdov a hlavne zákon č. 38/1961 Sb. o MĽS.

Akú trestnú činnosť mohli miestne ľudové sudy prejednávať?

Miestne ľudové sudy obligatórne prejednávali podľa § 11 ods. 1 zákona o MĽS previnenia a jednoduché majetkové spory. Fakultatívne boli príslušné na prejednanie a rozhodnutie menej závažných trestných činov, len ak im boli postúpené prokurátorom alebo súdom.

⁹ Čl. 101 ods. 1 a 2 Ústavy „Na ďalšie prehĺbovanie účasti pracujúcich na výkone súdnictva volia sa v miestach a na pracoviskách mieste ľudové sudy. Miestne ľudové sudy prispievajú k upevňovaniu socialistickej zákonnosti, k zabezpečeniu socialistického poriadku a pravidiel socialistického spolužitia.“

¹⁰ Schubert, L.: Úvaha k zákonu o miestnych ľudových súdoch. In: Právny obzor, časopis právneho kabinetu SAV, 1961, roč. XLIV, č. 7, s. 396, „miestne ľudové sudy ako priame orgány pracujúcich v závodoch a v mestách budú prerokúvať a rozhodovať niektoré previnenia občanov a riešiť niektoré občianskoprávne spory“.

¹¹ Schubert, L.: Úvaha k zákonu o miestnych ľudových súdoch. In: Právny obzor, časopis právneho kabinetu SAV, 1961, roč. XLIV, č. 7, s. 398.

Prokurátor alebo súd mohli postúpiť vec miestnemu ľudovému súdu buď na jeho žiadosť alebo z vlastného podnetu, len v tom prípade, ak po zvážení spoločenskej nebezpečnosti činu a osoby páchatel'a došli k záveru, že ¹²na jeho nápravu postačí výchovná sila kolektívu na pracovisku alebo v obci a ¹³opatrenie ktoré môže uložiť miestny ľudový súd. Miestne ľudové sudy tak trestný čin ¹⁴kvalifikovali a posudzovali podľa ustanovení Trestného zákona, avšak trest ukladali podľa zákona o MLS, t.j. páchatel'ovi bolo uložené niektoré z opatrení podľa § 31 zákona o MLS, príp. za podmienok stanovených v zákone neuloží žiadne opatrenie. Zároveň bolo v § 23 zákona o MLS negatívne vymedzenie, podľa ktorého miestne ľudové sudy nie sú príslušné na prejednanie pracovných sporov a sporov z rodinného práva.

Napriek oficiálnej téze o novom človeku – socialistickom vlastencovi, o nových socialistických vzťahoch, vysokej morálnej uvedomelosti pracujúcich, ktorí s nadšením a veľkým porozumením prijali účasť na zľudovení súdnictva sa v praxi pri činnosti MLS od začiatku ich činnosti objavovali nedostatky. Ako vyplýva z článkov viacerých autorov uverejnených v odborných časopisoch sa miestne ľudové sudy nestali „najvyšším článkom ľudovej aktivity“, čo súviselo so skutočnou (nie oficiálne deklarovanou) situáciou v spoločnosti. Miestnym ľudovým súdom bol vyčítaný nízky počet zriadených súdov (nedostatočná sieť súdov spôsobuje, že majú na starosti veľký počet osôb a preto nemôžu dostatočne posúdiť závažnosť činu, uplatniť výchovné možnosti, pretože jednájú o ľuďoch, ktorých nepoznajú, miestne ľudové sudy nie sú zriadené tam, kde by boli potrebné...),

¹² Ustanovenie § 13 ods. 2 zákona č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch.

¹³ Podľa § 31 ods. 1 zákona č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch, ak dôjde miestny ľudový súd po prejednaní previnenia alebo trestného činu k záveru, že sa občan previnenia alebo trestného činu dopustil, že však samo prejednanie veci splnilo svoj výchovný účel, neuloží žiadne opatrenie. Môže to urobiť najmä vtedy, ak previnilý občan prejaví úprimnú ľútosť, ospravedlní sa poškodenému alebo kolektívu a zaviazá sa urobiť nápravu a nahradiť spôsobenú škodu. Inak uloží niektoré z týchto opatrení:

a) napomenutie,

b) verejné pokarhanie,

c) pokutu do 500,- Kčs,

d) nápravné opatrenie zrážkou z platu až do 15 % na čas najviac troch mesiacov,

e) nariadi na čas najviac 6 mesiacov, aby previnilý občan bol preložený na nižšiu funkciu alebo na iný pracovný úsek; toto opatrenie môže uložiť len miestny ľudový súd na pracovisku.

Miestny ľudový súd môže po splnení zákonom stanovených podmienok vysloviť aj prepadnutie veci a povinnosť náhrady škody.

¹⁴ Zároveň si na tomto mieste dovoľujem podotknúť, že právnické nebolo jednou z podmienok výkonu funkcie sudcu miestneho ľudového súdu. S ohľadom na nedostatok právnického vzdelania sudcov miestnych ľudových súdov bola zdôrazňovaná povinnosť okresných súdov usmerňovať ich súdnu prax a vykonávať nad ňou dozor. Z v tej dobe uverejňovaných článkov v odbornej literatúre sa dozvedáme aj to, že z hľadiska požiadavky riadiť sa právnym poriadkom tiež netreba mať obavy, lebo rozsah samotnej činnosti vyjadrený príslušnou právnou normou pracujúci bezpečne zvládnu.

nedostatočnú účinnosť uložených opatrení,¹⁵ ich izolovanosť od občanov, pracujúcich, vedení závodov a spoločenských organizácii, najmä ROH,¹⁶ zapríčinenej nedocenením ich významu,¹⁷ nedostatočnú iniciatívu súdov (prejednávanie vecí z vlastného podnetu),¹⁸ prejednávanie vecí bez účasti verejnosti, nezáujem pracujúcich o prípady prejednávané pred týmito súdmi a v neposlednom rade aj nedostatočné personálne vybavenie. Počas trvania súdov sa neustále objavovali otázky vyplývajúce z nedostatočnej zákonnej úpravy (ktorá nemala byť zbytočne zaťažovaná podrobnou úpravou procesnej časti) a nedostatkom usmerňovania činnosti miestnych ľudových súdov okresnými súdmi. V neposlednom rade nemožno podceňovať ani nedostatok tradície týchto súdov (bez ohľadu na obmedzené pôsobenie súdružských súdov).

Podľa hodnotenia výsledkov činnosti miestnych ľudových súdov za rok 1963 v Západoslovenskom kraji vyplýva, že v tu pôsobilo 85 miestnych ľudových súdov, z čoho 49 bolo zriadených pri národných výboroch a 36 pri závodoch, čo predstavovalo vzrast v porovnaní s rokom 1962 o 9 súdov. Miestne ľudové sudy pri ročnom nápade 2789 prípadov rozhodli v 1881 veciach, z čoho len v 3,7 % išlo o drobné trestné činy. Z väčšej časti však prejednávali previnenia proti socialistickému spoluzitiu, socialistickému majetku a majetku v osobnom vlastníctve, ako aj proti záujmom socialistického hospodárstva.¹⁹ Rovnaká situácia vyplýva aj z hodnotenia činnosti MĽS v okrese Bratislava - Mesto za uplynulé roky 1963 – 1964, podľa ktorej tieto sudy prejednali previnenia 2323 osôb, 39 drobných majetkovoprávných sporov a len 55 menej závažných trestných činov, ktoré im boli postúpené súdom alebo prokuratúrou. Najčastejšie MĽS prejednávajú previnenia proti socialistickému spoluzitiu. Ide vo väčšine prípadov o urážlivé výroky, vyhrážky, ohovárania, drobné ruvačky a výtržnosti, ktoré sú najčastejšie páchané v mieste bydliska a pod vplyvom alkoholu. Na druhom mieste sú previnenia proti majetku v socialistickom vlastníctve a na treťom previnenia proti majetku v osobnom vlastníctve.²⁰

¹⁵ Osmančík, O.: K problematice místních lidových soudů. In: Socialistická zákonost', 1966, roč. XI, č. 4, s. 202.

¹⁶ Kuzmík, O.: K činnosti miestnych ľudových súdov v Západoslovenskom kraji za rok 1963. In Socialistické súdnictvo, 1964, roč. XVI, č. 5, s. 149.

¹⁷ Pavlišák, J.: Miestne ľudové sudy a vlastná iniciatíva. In: In Socialistické súdnictvo, 1964, roč. XVI, č. 7, s. 220-222.

¹⁸ Tamtiež, s. 150

¹⁹ Kuzmík, O.: K činnosti miestnych ľudových súdov v Západoslovenskom kraji za rok 1963. In Socialistické súdnictvo, 1964, roč. XVI, č. 5, s. 148

²⁰ Matečný, J.: Z činnosti miestnych ľudových súdov v Bratislave. In: Socialistické súdnictvo, 1965, roč. XVII, č. 6, s. 184

S ohľadom na vyššie spomenuté problémy miestnych ľudových súdov, nedostatočnosť uložených opatrení (ktoré mali výchovný charakter) a čiastočnú zmenu oficiálnej charakteristiky o vyspelosti socialistickej spoločnosti, tieto súdy postupne zanikali, hoci formálne existovali až do roku 1969. Ako vyplýva zo ²¹ správy o prerokovaní vládneho návrhu zákona o prečinoch prednesenej Snemovni národov: miestne ľudové súdy vykonali veľký kus práce, často však napriek obetavosti dobrovoľných pracovníkov neboli dosiahnuté žiadúce výsledky.

Miestne ľudové súdy boli zrušené ústavným zákonom č. 155/1969 Sb., ktorým sa mení a dopĺňa ôsma hlava Ústavy s účinnosťou od 1. januára 1970. Zákonom č. 150/1969 Sb. o prečinoch, ktorým bolo možné postihnúť aj páchatel'ov menej závažných činov prísnejšie, ako to dovoľoval zákon o MLS, bol zrušený aj zákon č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch. Súčasne so stíhaním súdnych prečinov a tým zvýšením agendy na súdoch bol opatrením predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 99/1969 zavedený inštitút samosudcu.

Na začiatku 60. rokov bol prijatý aj zákon č. 60/1961 Zb. o úlohách národných výborov pri zabezpečovaní socialistickeho poriadku, ktorý vymedzoval ďalšie činy, ktorých stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť bol len nepatrný, ktorými boli priestupky.

Základný rozdiel medzi trestným činom, previnením a priestupkom spočíval v stupni spoločenskej nebezpečnosti a v ich povahe. Počas existencie zákona o MLS sa objavovali problémy pri rozlišovaní priestupkov a previnení.

V prípade, ak konanie páchatel'a nemožno zaradiť ani do jednej z predchádzajúcich kategórií, zákon o MLS zaviedol pojem poklesok. Podľa dôvodovej správy k § 15 zákona o MLS ako poklesky možno označovať iné spôsoby porušenia štátnej a pracovnej disciplíny, ako aj iné málo závažné porušovanie socialistickej zákonnosti a pravidiel občianskeho spolunažívania, ak nedosiahne konkrétny čin uvedený stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť nie je ani previnením, ale pokleskom, ktorým sa bude zaoberať spoločenská organizácia, orgán závodu a pod.

²¹ Z prejavu poslanca Dr. Srba zo správy o prerokovaní vládneho návrhu zákona o prečinoch prejednávaného na VI. schôdzi Snemovne národov dňa 18.12.1969.

Záverom tejto práce by som chcela podotknúť aj to, že zákon č. 62/1961 Sb. upravoval v jednotlivých hlavách nielen sústavu súdov, ale aj hlavné zásady ich organizácie a činnosti, voľby a postavenie sudcov a výkon štátnej správnej súdov. V zákone a v²²Ústave bola formálne deklarovaná²³ nezávislosť sudcov a bola stanovená povinnosť vykladať zákony v súlade so socialistickým právnym vedomím. Zároveň medzi základné demokratické zásady súdnictva upravené v Ústave patrili aj²⁴ spôsob ustanovovania sudcov, spolupôsobenie občanov pri výkone súdnictva,²⁵ ústnosť a verejnosť pojednávania a napokon²⁶ právo na obhajobu. Do akej miery však zodpovedali znaky súdnictva na začiatku 60. rokov 20. st. znakom nezávislého súdnictva tak ako sú vymedzené v úvode mojej práce (neutralita sudcov, ochrana súdnictva pred politickou a výkonnou mocou)? Možno sudcov miestnych ľudových súdov, sudcov z ľudu alebo volených sudcov označiť za nezávislých, odtrhnutých od politickej moci? Prax ukázala, že títo sudcovia skôr vytvárali záruku, že aj tieto prijaté zákony v oblasti trestného súdnictva budú vykladané „správne“ a budú slúžiť potrebám politickej moci.

²² Čl. 98 ods. 1 Ústavy „Súdnictvo v Československej socialistickej republike vykonávajú volené a nezávislé ľudové súdy“.

Čl. 102 ods. 1 Ústavy „Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a sú viazaní iba právnym poriadkom socialistického štátu. Sú povinní spravovať sa zákonmi a inými právnymi predpismi a vykladať ich v súlade so socialistickým právnym vedomím“.

²³ Podľa § 7 zákona č. 62/1961 Sb. „Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a sú viazaní iba právnym poriadkom československej socialistickej republiky. Sú povinní spravovať sa zákonmi a inými právnymi predpismi a vykladať ich v súlade so socialistickým právnym vedomím“.

²⁴ Čl. 99 ods. 3 Ústavy „Sudcovia okresných súdov sú volení občanmi podľa všeobecného, priameho a rovného volebného práva s tajným hlasovaním“.

²⁵ Čl. 103 ods. 2, 4 Ústavy „Pojednávanie pred všetkými súdmi je zásadne ústne a verejné; verejnosť môže byť vylúčená len v prípadoch ustanovených zákonom. Rozsudky sa vyhlasujú v mene republiky a vždy verejne“.

²⁶ Čl. 103 ods. 3 Ústavy „Obvinenému sa zabezpečuje právo obhajoby“.

Literatúra:

- Posluch, M.; Cibulka L.: Štátne právo Slovenskej republiky, VO PFUK, Bratislava 2000
- Jánošíková, P., Knoll, V., Rundová, A.: Mezníky českých právních dějin, Plzeň 2005
- Nezkusil, J. et al.: Československé trestní právo, Svazek I, Orbis, Praha 1976
- Breier, Š. et al.: Trestný zákon. Komentár. Osveta, Bratislava, 1964
- Schubert, L. et al.: Trestné právo hmotné. Univerzita Komenského v Bratislave, 1976
- Škvarna, D., Bartl, J., Čičaj, V., Kohútová, M., Letz, R., Segeš, V.: Lexikón slovenských dejín, SPN, Bratislava 1997
- Malý, K.: K teorii a praxi socialistického zákonodárství. In: Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990. Univerzita Karlova v Prahe, 2002
- Soukup, L.: Místní lidové soudy v Československu. In: Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945-1990. Univerzita Karlova v Prahe, 2002
- Schubert, L.: Úvaha k zákonu o miestnych ľudových súdoch. In: Právny obzor, časopis právneho kabinetu SAV, 1961, roč. XLIV, č. 7
- Schelle, K. Schelleová, I.: Vývoj organizace soudnictví v letech 1945-1989. In: Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989. Univerzita Karlova v Prahe, 2004
- Osmančík, O.: K problematice místních lidových soudů. In: Socialistická zákonost', 1966, roč. XI, č. 4
- Kuzmík, O.: K činnosti miestnych ľudových súdov v Západoslovenskom kraji za rok 1963. In: Socialistické súdnictvo, 1964, roč. XVI, č. 5
- Pavlišák, J.: Miestne ľudové súdy a vlastná iniciatíva. In: Socialistické súdnictvo, 1964, roč. XVI, č. 7
- Matečný, J.: Z činnosti miestnych ľudových súdov v Bratislave. In: Socialistické súdnictvo, 1965, roč. XVII, č. 6
- Zákon č. 100/1960 Sb. Ústava Československej socialistickej republiky
- Zákon č. 62/1961 Sb. o organizácii súdov
- Zákon č. 38/1961 Sb. o miestnych ľudových súdoch
- Zákon č. 60/1961 Sb. o úlohách národných výborov pri zabezpečovaní socialistického poriadku
- Zákon č. 142/1961 Sb. o kárnej zodpovednosti sudcov z povolania
- Zákon č. 140/1961 Sb. Trestný zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok)

www.psp.cz

www.justice.gov.sk

Kontaktné údaje na autora – email:

kubrikova@deiure.sk